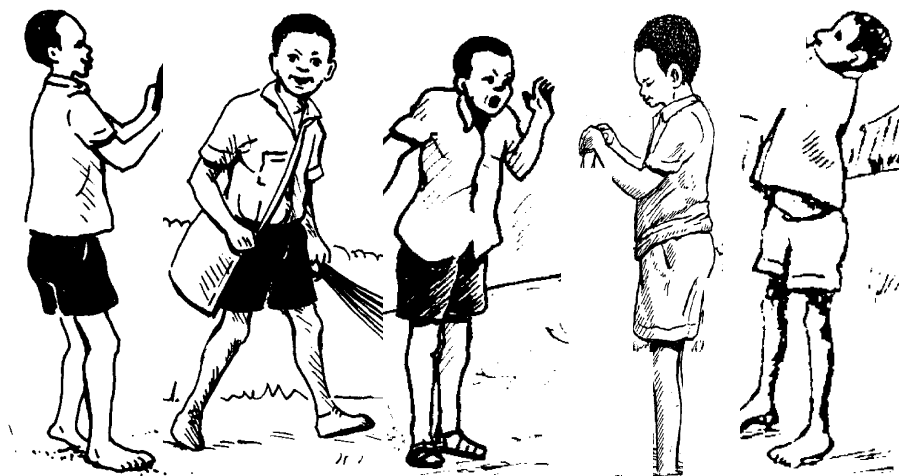

ΒΙΚΑΜΒΙΚÚ WEMÁ

Nateni

BÍKÁMBÍIKÚ WEMÁ

Les histoires d'enfance

(en langue nateni)

Auteur : Esaïe WINRIKOU

Illustrations : “The Art of Reading” CD,
SIL Internationale, 2001

Ce livre a été produit avec l'assistance
technique et financière de SIL

1ère édition, 1er tirage (225 exemplaires)

© SIL Bénin (Tanguiéta)

Dépôt Légal N° 7279 du 19 juin 2014 (2ème trim.)

Bibliothèque Nationale

ISBN : 978-99919-1-907-2

CETÁ KAÀN-NÀ

Yè sudi-í-ma nido kpéń t́ń wòni, ó t́má deńta o b́kámíbíikú paáma weńni. Suusá h́ m'péé-ma ye meheká, kà s̀nyà péé. Ye wòni, b́íhí mèǹhì péé-hi ye kú b̀m̀b̀ǹ, hi paáma weńni kó neé n'àà n'cakú-ma yèc̀c̀c̀ a fòmu meheká. A kó neé hì besí-ma ye wòni sukú é hì teń.

Ye kú soómà-dà ti pú káá-ma, memá-dà tee kpémmà t́ńti, kà ti pú nòò bekù b́íhí, è hì bekú còòsuukú. B́íhí paámà mèmà péé-mà pòkàtà mentà kú mehekà, naàtenb́íhí-dà mà pańà naàtenyot́ t̀c̀t̀ kú meheká.

Hákà, b́kámíbíikú pańama pú péé yot́ nà ti tòòti naàtemma meheká. Memá-dà tee n còòhu-má naàtenyot́ bá mèǹti dèè, è yò pà pa_kúma kú bookú b́kámíbíikú pa yot́ meheká, pá ti wàhà-ní èè ti caka, kà tí t̀h̀na ye pòkàtà mentà, kà tá ti n'yòn hawèta, b́íhí paáma h́ńka, b́íhí báapà t́ńti.

Ne kúcàpa mèm̀pà dehú-pa naàteńni wemá h́ńka.

BÍKÁMBÍIKÚ WEMÁ

Ti bíkámíbíikú ti de yòn nìpa píta-dà, dapá pànùm poopa pànùm. Ti òc̣̀ṇ de pú taá dākò̀di. N caá menn de naanà yèka tóná-dà. Ye pesá-dà n de biháà-ma tóná. N bàtada nà n yoñku cecekú de péé ti ḥ̀ẓ̀tà mandàhàka-dà.

N dópò Cawédó de yòn o c̣̀ẓ̀di-dà o báà f̣̀di, kà p'òò c̣̀háà sukú, kà yaṭí ò den. Tòdiyà menn de yòn yikàṇf̣̀ùka yañn-dà. Ò de pú ḥ̀ yóka nà nido bótápu. C̣̀asó menn de kpenì-í-ma è ḥ̀ káá wantaf̣̀di, è ṭ̀mà yóu. Kà Bió káá datí, ò ḥ̀ pú kpenì.

TI BÀÀHI NÀ TI YOÑNA PAÁMA

Ti bààhi nà ti yoñna weñni paáma de ḥ̀ n'yòn ṭ̀di c̣̀ẓ̀di-dà, mì tee-sá òc̣̀ṇ de pú ḥ̀ n'kpèi o ṭ̀ò òò beka yèc̣̀. Ti weñni ti yè ti ṇn-ń-dà tóná. Kà ti mèṇṇ kpèi paná-ko bàtada yoo yoñku è ti péháà, kà dimá kós, òc̣̀ṇ pú kà péé-ho.

Daadí yèni, ká n péha n ṭ̀pa n bàtada ḍ̀pú. Kà p̣̀c̣̀ teha, kà ṭ̀pa yeda. Kà n ḥ̀ caka n caá, k'ò yè ò kó n tempa-nà é dontá nañḳ̀ka kà pá béná ye daadí.

Mèmpà de híń-pá weńni pà pú pení, kà pá yekà nańkaąka wemá, ye daadí é tẹni, Tòdiyà bààsí. Menn dóú-ma è pú kpèi tomú. O hǎta nà Casi kpéeta de pèe-é-ma.

K'ó taá déhá Cásó è yò: K'à tẹi è pú n sǎntà-ní nańkanyẹuta, a kó déhá ! Kà Cásó yò: N pú yáá n kó himà é yó nì tẹni kà pà pú n déhá. Kà Tòdiyà yò: Kà ne tẹi è dii è yà, kà pà ne totà nańkaąka, k'á paná é n'yòna a kó yáńka-má, é nì dẹna-ní, n kó m'pée mandàhàka àà ceí. Cásó há ò wani-má tá, ò yòna ó himpú-dà.

Yanı déhá ti tomú pesá. Ti pú yáá pà hǎ cekamà tǎntǎni é yó nì kòù. Ti yudí de naa-sá, ye daadí n caá de pú taá yèdi. K'ó yekà kà hodí toó, kà ti nǎhù tǎntǎka dǎmá híńka. K'ò há tẹni é tóó kǎmpòta è yò: Kà n paà-sa, kà né tempa é paá. Ye memá-dà háá kà ti sàapa yó nedá ye daadí tǎntǎka.

Dipú wòni, yanı ti déhá. Mmí pú hǎ n'kpèi è péè-nà Bís, mì tee-sá ò káá cemóđka-dà è tímà tònì dimá híńka. Nà menń-dà há dẹè pà ti péè-ma caadí. N cemà dii ye pesà è yò n pú kó den-ń-dà. Ká n tukàda

é yeda dipú, kà n caá m̀̀e n podí sukú è ỳ̀: K'̀̀a meheká-dà tohì, a koò bá dii ye dimà. Ká n c̀̀ó é n'h̀̀t̀̀a n caá pú nadi, mìi tee-sá mmí de yáá è ỳ̀ n h̀̀t̀̀a dipú-dà.

N h̀̀n mema, è pú yáá è ỳ̀ Cawédó m̀̀e té pú kpèi é péé-nà C̀̀só, ò há pú teháà kà má fodá mìi tee-sá o h̀̀t̀̀a de pú d̀̀e. Ò mantà-ní o c̀̀d̀̀di kú caadí-dà n'̀̀ò h̀̀t̀̀a. Kà pá n'yon nà C̀̀só, k'̀̀ò ỳ̀p̀̀u o ǹ̀ku. Kà C̀̀só miná k'yé yeda, k'̀̀ó potá boòku. Kà pá pà béka, kà Cawédó cemá p̀̀u-ní è ỳ̀: Ò kòhu kúnti-dà. Kà C̀̀só ỳ̀: Ò bánti-ma. Nà ti cetà-ma-dà dipú, k'̀̀ò baà n ỳ̀p̀̀u.

N há pú yáá mìi tee, n màa m̀̀ǹ̀n de pà t̀̀sí-nà-ko, k'̀̀ò m̀̀e té p'̀̀ò podí é n'ỳ̀nà n caá n h̀̀mpú. K'̀̀òò bánta-nà nànkanyè̀̀ta, k'̀̀ó tà t̀̀nta é cemá n'yeti, mìi tee-sá T̀̀diyà cetà ò cakáà è ỳ̀ ò k'̀̀òò n'ceí tapaàdi. Ye ẁ̀ni kà n ỳ̀: Mmí-dà pà baà s̀̀g̀̀-ma ti wenni mehekà.

K'̀̀ó t̀̀i, kà T̀̀diyà t̀̀nta nànkanyè̀̀ta, é wétá c̀̀ma óò p̀̀. Ti you kà hodí t̀̀mà toó mandàhàka, kà C̀̀só tonà: É feèda n nànkà̀̀ni, kà n há wedá k'̀̀á n kóda ? Ye ẁ̀ni, kà kp̀̀mma yéntá-ní, é t̀̀ni k'̀̀ó yahí-ho ye nànkanyè̀̀ta, é cocí.

YẸNÁPU

Ye datòdi, kà tí datá yẸnápu nà ti taàna, tínti nìpa pànhì. Tòdiyà toòka kpenì, k'ò túmà káá yikànfùka. Ye híńka, k'òo caá òò yeda taṁmu kpéhàpu. Bíś datí yañn de yè péé-ma, kà n yè péé nà n dópò Cawédó cḡhàma yañn.

Tòdiyà pú káá-ma taṁmu, ò kḡhedì è dań ti kpéénà-dà è kó yẸnà-nà. Kà tí tèi, k'ò yò Bíś òò pèna o taṁmu k'ó taá, kà Bíś yeda. Ò há yáá-dà è yò nà Bíś kà pà nēhi kḡñni, kà m̀di ḱs, Bíś h́ ò poó-ma. K'ó cemá yéńtá yéńtá Bíś, òò bóta táàdi, kà h̀ma wudí-ní.

Ye ẁni, kà ti b̀ti p̀di n'èe Tòdiyà m̀nń. Ti pú yáá ti kó koní é n'ỳm̀ kà Bíś màa é ti hédá. Ò tohi-í-dà dédéí è pú tehú o bíhí kpémú. Kà p̀c̀ ỳ: Tí koní é n'ỳ ò téúdà-á-dà é d̀di kà tek̀̀di òò bóta. Kà t̀pa ỳ: Kéi, pà kó bantá-dà, yè pú k̀m̀ o tàkà. Tí n'ỳ yè ti dékádà-á-dà, k'ò cok̀ ò pú òi é boòda tepú. K'yé yeda kà ti ỳ: K'ò k̀n k'ó s̀na ò dá wedá, ò mèe dá teha kà pá déhá ye b̀di.

Kà Tòdiyà yò: Mmí-dà yònà n kpekàna Bíó, è yáá wàfa h́ dntá nido kà n báàa-dà òò kpekàna. Ká n yeda è yò n báàa kó n podí-ma. N há pú mà fohìnà è yáá n de pú kpèi nà Tòdiyà tí kèì. Kà n yò mmí h́ déhá k'yè té kòù kpémma, kà pá sákádá t́mú-dà é páná ye bòdi k'yé yà. Ye wòni, ká n bótá-ní faàti tìcòti bá n pú tì yáá, è yò ye wàfa tetí-dà. Ká n tì nunci, é sákádá-nà t́mú é kòkadá, é páná m̀nì kà tí sòkadá yónápu.

Ye daadí, kà Cawédó nà Bíó ti yóná hádí. K'yé ti dónka mmí nà Tòdiyà, ká n cemá teùnà n dópò Cawédó nà Bíó. Ti wani-í-dà t'aa kèì-nà-ma nido, é t́má ò bótá. Kà Cawédó cemá hódí è yò ti dópàti cédà-á-dà. Kà Tòdiyà menn yò: Ò kós-ma kpémú-dà t́mmu, memá-dà tee kà p'òò yóná. Kà ti p'òò kòù t́mmu k'ó yeèta o yòkà, yè pú kó dii fonnì mehekà.

Kà tí wampa ti weñni, é tódá Cawédó t́mmu óò kòù. K'ò yò menn koò pú kó yóná, tí páná c̀nkpee, ò ǹn-sá-dà. Ti neèhi-sá-dà, k'ò yò c̀nkpee, é yón t́mmu sàma è yò kàù. Kà t̀pa wán peñku béka, kà n sín n yudí è nòkù n t́mmu, kà pá n'kó n kpákada, kà peñku t̀ni è t́m n bakayudì. Kà tí n'wéè-nà ku deèdapú,

kà Tòdiyà yahí-ho ye t̃m̃mu, é fikàda nòka. Kà tí kù dèda, é t̃m̃má sákádá t̃m̃mú é p̃aná. N wani-í-dà n m̃è té kó koní-ma-ní é wedá, ti weñni kà tí sòna.

Kà n yudí é n'nadi kà n kpéedí yà. Kà Bíó kpéedí yeda, k'òo báàa é n'kó bantá, k'yè koò pú cédí màcòmà. K'ó kpíí, òc̃ñ m̃è pú tehàà é caka yè h̃mpú. Ye kú daàka, kà tí wéí ỹñápu, òc̃ñ koò pú petà-nà o t̃òo.

BÒKA MAÁMA

É nedá t̃m̃mú mùcòmù kú paàma baà pú d̃ñ ti pesá. A h̃ n'ceí kp̃èmma-dà é mù p̃akú, yoo á n'yò w'áa p̃aná miì, ye w̃ni, k'ó yè m'p̃akú àa bekú. Ye kú benní-dà n de cetà-ma yoñku p̃anápu, n h̃ pú káá b̃ni.

Ye w̃ni, kà n yò n caá é n maá b̃dí ká n yó taàa n yòka nà n kp̃ésá weñni. N kp̃èi ỹdí w̃ni, kà k̃ni dúú-ní, ká n yó tempa-nà n báapa-dà. N màa koò pú kó toó decí é taá yeε-ní kààdi ká n neé dii. N caá nà n kúpùèyo m̃è koò pú kó n'kántí nà k̃ni. Ye w̃ni, ñpa weñni kó nà n cóntí-ma nà n dehú-ma, é n piá poòo. Ye w̃ni, n té kó neé yeda-á-ma yòka nà nòka é don n poòo neñti, é dontá n m̃ónñ máasañta é n'dádì. N yañ-

màhàdi de héé-sa-dà, mií tee ye kú benni, ká n paá
yoñku nà Bàtada é maá-nà bɔdí.

Tɔ̀ma, n de tonà n màa nà n caá pú n naanà,
mìi tee-sá, beeká weñni kà pà poó yòka, pà h́ paá-á-ma
n kúpùèyo k'ó yeda, kà pà tùmà ò maá o cɔ̀̀di kú bɔdí.
N de kpèi pà beka è yò kà pà pú n kpèi, mmí pà
kpèi-í-ma, è m̀e té kó neé paá yèc̣i bá n cɔ̀̀di. N há
pú teháà èè pà caka nà n nùdi.

N h́ déhá kà pá n'kó maá bɔdí h́̀ta, kà n
kúpùèyo-dà é t̀̀ tútidí, kà n màa nà n kúkò̀ tì toha-ní.
É yídá kà n màa yúéí néemá kà pá tì dúcí é nì madí. N
kpéedí daadí, mema de pú de. N cɔ̀̀di-dà de yè panà.
Pa tempàma de héé, n caá de t̀ni é n beka-sá-dà pà
makúma bɔdí. Ye ẁni kà n yò: Ti h́̀ta mehekà, n caá
bààsí, òc̣̀n koò pú n naanà.

Ti madì ye bɔdí-dà kà n dópò Cawédó kódi-ní è n
tempú-nà, ká n ò caka yè yòṃpu h́̀ta meheká. Kà n yò
tí yídá básínkàamá é don-ní ti máasanhí, kà nipa weñni
é n'wei ti wemá. Kà Cawédó yeda è yò: Ḿma-dà, hákà
wodà kó n'nímpú o màa kúnkpé̀tìdi ?

BÁSÍNKÀAMÁ

N de taá n dópò Cawédó hǒ̀̀ta-dà, é tèi kà tí kàhá T̀̀diỳ̀da nà C̀̀sò pesá è yáá mempa kú hǒ̀̀hí de p̀̀e-é-ma. Ti de kpèi é taá pà déhá, kà tí yídá básínkàamá-dà kpaàncí.

Kà tí t̀̀i tódá C̀̀sò kà tí kàhá T̀̀diỳ̀da hǒ̀̀ta, é t̀̀i è hǒ̀̀ta o hǒ̀̀ta kpéepá yè kǒ́. Kà n cemà ỳ̀: Ncaa, f̀̀n pú kódí básínkàamá-a? T̀̀nti wéè-nà daàka wè̀ni potidí-dà è yíti. Pà wontà n poó-ma é n m̀̀nta dimá. Ndadí è podí C̀̀sò hé-hécí. Kà T̀̀diỳ̀da ỳ̀: Bá mmí, ndadí ti k̀̀i ká n koní kà pá n poó-ma sukú. Pà múntà koò pú n k̀̀ni kúmpoòta kà n nímpú. Kà pà taá kàadi è s̀̀ntà-sa-ní, n yà̀n Bónó-dà pà hǒ̀̀ yè kǒ́-ma.

Ye ẁ̀ni, kà ti ỳ̀ ti wè̀ni, kú̀ka-dà pení memà, pà pú tonà pá ti kpádí nè̀ti, ye kú daadí kà ti kó n'foó foó sepàmma yìhika. Kà n ỳ̀: Mmí múntà de kpèi é taá dontá-nà-ní máasà̀nta-dà, é koní n'dádì. Kà C̀̀sò menn ỳ̀: Àfíỳ̀̀-̀̀dà menn kpèi-má. Kà T̀̀diỳ̀da menn ỳ̀: Ò kpèi taá kpántá péebíitá-dà, é yekà péédi é n'kunti-ní kà nìpa ò wani. Kà Cawédó menn yeda è ỳ̀ ò káá-ma nè̀ti, ò m̀̀e pú kó neé hédá o màà cekpé̀̀ka.

Kà Tòdiyàda cemá ò potá weñfa, k'ó hódí é yídá è kùnti, é taá peèta-nà-ní pokpéñn òcòh kà p'òò tonà Kànto. K'òò béka mà yòmpu, k'òò ca-caka ti hímpú, tínti há pú yáá. Kà Kànto tēni ti pesá è yò: Pà hín sehɣupá-dà (tótápa) péé básínkàamá còci, ne mà yèkaà ? Kà ti yò: Óò. K'ò yò: Ne dá yetá mahà é yèè yotí ne còòdi.

Ncaa, kà wantafòdi cemá ti cɛdí. K'ó kahá, kà n yò: N koò pú kódí, kà n dópò Cawédó mà yò. Kà Tòdiyàda yò: N bàkà, è hótà néna-dà n hótà-nà-ní ne niíya. N mēe té pú kódí. Ye wòni, kà tí èi ye cànku, è yáá ti de wani sehɣupá sàma-dà.

SÉKPÌNÓMÚ

Ti kpèi kpéñ femma-dà é n'yònà tòpa weñni. Ti pú kpèi ti té peèta-sá kà pá ti n'tontí tontí, è yò ti yòn-ma kpémú bíhí. Ti mēe pú kpèi é n'foó foó, kà tòpa yèi kanáti.

Ti há de hɔ n'you kà kpémma tonà: Kanáti nà neñti pà báa-ti, dà tee kà pà yèhu takpiti femma. Ye wòni, kà ti yò: Kà ti káá takpiti do-ò, wodà kó tùmá ti n'tòn yoo é ti m'podì ? Ti kpéñ-dà-ma è yònà tòpa.

Hákà, mìì ti kpaá-sa, dà héé ti pú káá dící è kó don
neñti é yèi. Kà tí baá ye wemá, ti pú mà déhà. Kà
Tòdiyà yò: Màmàsa yècèè péé kà p'èè tonà sékpìnómú.
Pà yò k'à yè kòù è sǎhí a takúudí, a takpiti-dà hǔ yeèni.

Ye weñtúuní weñni, kà tí báá sékpìnómú waapú
nà faàti. Kà mènè kòù-ko, k'ò té sǎhí é sǎntá pǎa o tǎò.
Ye daadí, kà ti takúuká yò nómú cǔ̀̀di. K'yé weka, kà
tí peeta è kó dentá mènè kpéetí cemà yèni. Kà tí n'hǔtà
ti weñni, yècèè pú cehèna, Cǎsó cǔ̀̀di bààsí mènè kú
kpéetí de ti wehi-nà-ko. Ti pú yǎá è yò n'òò
pedáma-dà-ní k'ò mà yòn, è káá kpìiti o wenni.
Kà ti cemà yò: Èhéè, nà móma-dà ncaa, Cǎsó kpéetí
cemà yèni-ì, ò kpéín-dà mema.

K'yé cemá ònka Tòdiyà, è yǎá menín-dà de ti kǔ̀̀
ye kú yaàmàhàdì-ní. Ò de tonà menín-dà kó cedí, kà
tǔ̀̀nti é neé tǔ̀̀na. K'ò yò ò kó poó-ma Cǎsó. Kà t'òò séuka
è yò ò dá ò podí. Kà ti yò: Kà ti tǔ̀̀mà kòù sékpìnómú, ti
k'òò pǎa sàma-dà, k'yé teha k'òò kpéetí yǎdá yeèni é
n'wehi-nà Cǎsi kpéetí.

Ti hǔmpú-dà daàka weñni, yècèè pú tǎn, t'òòcǔ̀̀n
pú yeè takpiti, Cǎsó kpéetí mèè pú tǎhèna. Ti dandaní
mèè de pú kpíi.

N MÀÀ YONTÀDA

Ye daadí, t́nti dapá c̣̀̀̀di-dà de datà m̀̀̀di
bè̀̀̀bè̀̀ni nìc̣̀̀̀ni kà b́̀̀̀di nì péé sàma. Ti bè̀̀̀bè̀̀ni
dè̀̀̀di-dà ye pesà ti de naanà-di yakadàma.

Kpemú h́̀̀̀ka, Casó-dà de ti kpenì-nà. Hákà, ti
wè̀̀ni de ò hán-ń-ma mì tee-sá ò káá wantaf̀̀̀di. Kà
ne kó màa, k'à yetà h́̀̀̀mpú k'òà héi k'à yî-ní ḳ̀̀̀̀ni-dà,
ò ḥ̀̀̀̀ ỳ̀̀̀kàna o c̣̀̀̀̀di-dà k'á ò héi. Àmá, kà kpé̀̀̀mma yè
péé t́̀̀̀n daadí, mènń-dà ḥ̀̀̀̀ ti n'hán.

Mè̀̀̀n m̀̀̀e té de kpenì-ko, dà héé T̀̀̀̀diyà, w'áá
pú tèi Casó. É yídá kà n t̀̀̀̀n, kà Cawédó m̀̀̀e té t̀̀̀̀n-ńí.
Bí́́̀-̀̀̀dà de pú kpenì, a há bá ò potá k'ó hódí. Ò de pú
wani ti òc̣̀̀̀̀n, è há kpíí.

Ye kú daadí m̀̀̀̀̀di de pú nadi, mì tee-sá n pú
yáá T̀̀̀̀diyà de h́̀̀̀mà ká n ò héi, k'yé ò ḍ̀̀̀nka. K'ò ỳ̀̀̀:
K'ò pú n héi, m̀̀̀̀̀di pú kó yà. Ò tonà daàka t̀̀̀̀ka
kpé̀̀̀má-dà, kà tí t́̀̀̀má màa, ká n ò héi. K'ó n'yíti-ńí é
yàtá t̀̀̀̀̀̀ti, é siita n ǹ̀̀̀nci meheká k'yè ỳ̀̀̀ bì-i-i, k'ó
cemá cocí. Ò n yáá-ma è yáá è ỳ̀̀̀ n bàni pú ḥ̀̀̀̀ weí.

Ti kṽnti-sá-dà-ní, kà n dópo nà Cṽsó n deèdi, kà tí n'sá còku, kà Cṽsó déhá kòdòkodo k'ò tṽdí o mínti, k'ò yò: Ha-à, nà n màà yontà ! N déhá mìi hì yòhu-sá. K'ó cemá taṽta kòdòkodo mínni, é tèni taàa o màà kòṽta meheká.

K'òo màa é n'kṽnti-ní nà kónkú, k'òo codá còku è yò: N màà ! N déhá mìi yòhu-sá a yonhi yenì, k'à té n'tonà mmí-dà. N pú yáá ye niìya yèdi, n yè déhá-á-ma k'yè tà toó, ká n tà fèda-ní. O màa pú bantà mìi dèè-sa. K'ó taṽtá-ní, é tèni dúú dentá, é n'hṽtà kòdòkodo mínni-dà. K'òo podí sukú. Kà tí mà yèkà, mà pú ti naakàà è yáá ti weṽni de tonà nà móma, o màà yontàda-dà.

CEHÈKÀMA

Nóṽsàku kùcṽkù-dà de péé ti hṽṽhí, kà ti té peèta ku fṽdi nà sepàmma é yakàdà. Ye daadí ti de datà è yò ti kó peèta-sá-dà bá mènṽn dèè n'òṽ poòo.

N kú poòo yèdi de tonà Còmù-dà. Kà Tòdiyà kóoó yèdi tonà Cìwampó, kà menn wehi-nà tòṽpa

céma. Çasó kóóó menn de pú h̄ yóka é hódí, o yèdi-dà Bàkéè. Cawédó kóóó-dà de sudi, è há káà bíí sàma. Tínti tɔ̀pa há de pú kpèi bíísá. Kupapó kú dɔ̀o-dà de deè Bíó, k'ò há kpíí. Ti de ò tonà kpíipoòku-dà, yoo pokɔ̀kédi. Menn de dèdi-í-ma. Kà ne paà-sa, ò de h̄ kòn é taá yè caka-á-ma h̄̀ta. Ti de p'òò naanà.

Wè̀nku seki seki-dà ti de h̄ peeta-má ye pesá. Ti m̀e de h̄ yè n'kódí, bá m̀n̄n̄ dèè k'ò té wédí é yóó-ní o màà kókómú-dà yoo yontàda, pàc̄ yòna nà tɔ̀sa tɔ̀sa. Ti pàc̄ há de pú n̄n̄ tú̀pu, Çasó bààsí. Ye w̄ni, f̄n̄ m̀n̄n̄ pú n̄n̄-kó è yóu, k'à té ò yíí-ní k'ó t̀ni áa paná ye t̄mú. Kà m̀n̄n̄ m̀e baà mónkáà-ko dédéí yèc̄c̄, kà tɔ̀pa té ò paà paà céma céma.

Ti de h̄n̄ m̄ema nà wantaf̄di-dà è yáá kà pà yàa a c̄dípu k'à yóu, pà k'áa poó-dà sukú, bá kà pà yàdà h̄n̄ á t̄má yódá, a koò pú cédí. Mii-dà de tee kà ti sà̀pa pú wehi tú̀pu, Çasó bààsí. O caá-dà m̀e té de mà yòn̄, è yóu sukú kà n̄pa wèni ò yáá. O mónn̄ k'ó mantá ò màà yon̄hi yóupú, nà mànci o màà kúmpoòta meheká.

Ye daadí, kà tí taá peèta ye pesá. Ti kúmpohí de héé tìmátì bádící-dà, ti yòna táàti è yáá tǐnti de pú nɛ̀è yódá-ní ye kú daadí yòmu mómú. Mèmpà de nɛ̀-pa é yódá-ní yòmu mómú, mɛmpá-dà de héé ye kú daadí. Pà de yǒsí-ma ti kú dimá. Ti kún̄ti mɛ̀kà, ti de yóu-sá-ní mií-dà ti de bɛ̀nà-ma. Tɔ̀pa kúnfàti cǔ̀di nà nɛ̀má. Kádáàka-dà de yòn ti mà̀nci.

Ti yonkúma de ceń-dà nà tɔ̀pa wɛ̀ni kɛ̀má. Bá k'yè dósí kà tí m'bɛ̀nà nà yòmu mómú, t'òcǔ̀n de pú hǔ taàa o nùdi mɛ̀hɛ́kà. Ti de hǔ wɛ̀dá dimá è té hɛ̀da ti nùdi-dà, é wéí bɛ̀ékú. Nà mɛma, kà ti baà yáá-nà mɛ̀mpà nɔ̀n è bédì-pa nà mɛ̀mpà pú nɔ̀n-pá.

Ti hǔ́hí ti de hì maà-nà táàti-dà. È té tíká tíká táàti kà tí n'yòn kódifá é n'císì, yoo kà yǔdi-dà, kà táàti bóhi k'à té sɛ̀wa a taàmù̀nku ti mɛ̀hɛ́kà é maá a hǔ̀ta. Kà ẁni tɛ̀i, kà ti té yò yè̀nka-dà bókáà, ti wɛ̀ni kà tí dúú é dǔá. Kà tɔ̀di tɛ̀i, k'òcǔ̀ té kɔ̀n kótadá kɛ̀má, ye ẁni kà ti yò yè wekáà-á-dà.

Kà dapá té yídá é kàhá yèka, kà pòpa té kàhá kónkú tɔ̀pa decí. K'yé m'péé kà ti té yà tǔmá tóní é

peèta. Kà ti kpèi kà tí datá kúúdi yoo soopá c̣an̄c̣am̄mu é nì yà̀n̄kà, è m̄èe té káá-nà wàci è cì f̄n̄. Yèc̄éè kó ti déhà-sa kp̄ém̄ma pesá è p'èè tempáà.

K'yè pú yòn cehèkàma pesá c̄j̄̀̀di, nà bíipohí ti de pú p̄éè è yà̀kàdi, mìi tee-sá poòpa p̄áma nà dapá kp̄ém̄ma pú p̄éè naàtem̄ma pesá. Bíipohí kú yakàdàma de ceñ-dà nà bíidahí kp̄ém̄ma. Hákà, kà ti káá t̄ín daadi cehèkàma, ti wènni h̄j̄ p̄éè peèta-á-dà kàdèdi n̄ic̄j̄, bá m̄ènn̄ d̄èè k'ó t̄akadá o poòo.

NAÀK̄J̄̀̀PÚ

Ti de mà yòn mema, è káá-nà ti n̄eci-dà è cì k̄odi. Ti nahàku, n̄eci m̄óncí de p̄éè-ma kà kp̄ém̄ma cì k̄odi, p'áá pú tehú kà ti cì t̄ókàni. Pà de h̄j̄ cì n'còhù k'yè ti naa-á-ma, kà ti té n'kpèi è p̄anà pà p̄akú-sa, p'áá pú ti k̄j̄ni. É yídá, pà de pú ti p̄j̄n naàmehimá sàma, k'yè té ti n'dòh h̄adí. Pà m̄èe de t̄úmà pú tehú è ti dánì ci h̄ínka é n'yònà pa m̄ómpá de cì h̄j̄mpú.

Míí kú wènni-dà de pú ti nadi, kà tí mahà ti yàma meheká è yò tí p̄eha ti c̄j̄̀̀di kú n̄eci, kà kp̄ém̄ma é n'yáá

è yò ti m̀̀e té kó neé paá-ma pà pakú-sa. Ye wòni, kà tí taá céu-ní h̀̀kàhi é h̀̀i kpáhina nèci. Kà hi ỳ̀kàhi é n'yòn naànicí, kà céghí yòn naàdaàka, sàmónhí naàbíiká.

K'yè wekáà, kà kpémma cóhù pa nèci, kà ti té n'cóhù ti kpécí, naàmeha pú yeèhu-ní. Pà kó m'pííkú tíń wòni pa nèci, kà ti pííkú ti kpécí. Ti de yáá-dà ti m̀̀nci s̀̀n-ci nà m̀̀nci pú s̀̀n-ci.

Ye memá-dà daadí yèni, kà tí taá naàkɔpú, é n'kuntí-ní, kà Tòdiyà h̀̀eèda h̀̀kàta tàcɔ, è yò n'fɔkú fiù. Ká n' dɔdi, kà h̀̀ima dáná-ní. K'ò yò: Cɔhàma ! A pú yáá è yò n' nàfa s̀̀n-ń-dà é taá neèhi fa yìhika-à ? F'àà d̀̀ha-á-ma. Ká n' yíí-ní, kà tí cì kònà é taá cì píná.

Ká n' koní, kà pá n' béka mìi n' kòu-sa kà n' yò: Nàfa-dà n' kùkàdà. Yè pú naakáà n' h̀̀ɔ̀t̀a kpéepá báà céma, kà pà wédi pa békà békà. Kà pà yò n' koò dá n'tahú ye békà, naàkɔpú pú de. N' yàma mehéká n' de pú mà teháà, è yáá n' baà de tahú-dà naàkɔnà t̀̀na.

NEÈBÍIKÁ YETÁMA

Ti tɔmú-dà de deè nɛhi waapú nà dáńkucí. Ti de pú nɔn è kòdì kpɛnhí femma. Hì bíiká-dà ti de h́ n'kpèi-má è kó yetá, é yakàdà-nà yoo é woħa, yoo é púná cécí. Ti de pú yáá è yò ye còkù pú sudi.

Ti meħeká, Cawédó-dà de ti nɔn-nà tená. Kà tepú wehi, mení-dà ti de h́ tɔn-má k'ó ðisi. Kà tepú mɛɛ pú wehi, mmí-dà de h́ ðisi é taá yetá-ní nɛhi. Daadí nìć, ti yudí h́ n'naa-á-ma kà ti té péé pìi-nà neħkpɛntàda. Nɛhi bookú weñni pú deɛ ti de wañ-ma, saàmómú-dà de deè.

T'aá de pú yáá è yò wàci mɛɛ té péé, è penti nɛhi bíiká è ti haťa-nà. Daadí yèni, kà tí taá ti neèbíiká waapú, é tɛi déhá yetidí, ká n cemá sékapa é ðisi, é taá pìi ti nùdi. K'yè n naa sukú, è yáá menti de pú yònà tɔ̀ti, ti de yuhù-ú-ma dédéí. Ká n cútá-ní é yíi n tɔ̀pa, kà tí taá tepú f̀di è kó déhá mìi péé-sa ti meħeká.

É tɛi kà T̀diỳa cemá tahta è yò ò codà-á-dà. K'ó wíkádá cɛma è kó déhá mìi dèè-sa èè cɛ́, kà wàfa

bídɔ́tá yò-ní tẹ̀-ẹ̀-ẹ̀. Yáńí ti déhá, kà tí yahi-ho é wílda ti békà békà, kà tɔ̀pa é dɔ̀tina pa nùka híńka. Weèdi, fà pú dɔ̀ntà t'òòcún. Kà T̀diyà cemà yò ò káá wàfa tepú-dà, memá-dà tee fà p'òò dɔ̀ntà-ma. Kà n m̀e té yò: N caa tetí-dà n òisi sukú memá-dà tee fà pú n dɔ̀ntà-ma.

Kà tí koní h̀ɔ̀ta, òcún pú tehàà é wɛdá. Kà tí paná ye kú daàka, ti koò pú taá waapú. Ti tóni t́n daadí, é paá yàma. Kà ti yò: Sámà, ti té koò pú kó p̀i, ti té kó n'toó d̀di-dà é taá tì potá, kà m̀i péé-sa ti meheká, kà t'èè k̀ù.

Ti de h̀mpú-dà, kà Cawédó yó òisi tepú daadí yèni è kó yɛ́tá t̀c̀, é taá potá ò pú tì c̀é sukú, kà wàfa é yeèni, k'ó wampa, é kpèeta é dɔ̀-ńí k'òo ǹku b́kádá. Kà ti yò Ỳnkàpo-dà ò dii, è yáá ti de you kà pà tonà ò h̀ù-ù-dà. K'yé yeda, kà T̀diyà nà Cásó cocí é k̀n, è yò m̀mpa ḱó ye meheká.

Nté n kó h̀mà n dópò Cawédó ? N kó k̀n é n'yò ba o h̀ɔ̀tá kpéepá pesá kà pá ti hédá ? M̀mpá-dà péé è d̀n dédéí.

Dépôt Légal N° 7279 du 19 juin 2014 (2ème trim.)

Bibliothèque Nationale

ISBN : 978-99919-1-907-2

PRIX : 200 F CFA